

"סנאט" מספר 323 בנושאים מדיניים - חברתיים:

תכנית ויסקונסין ושינויה

חברי צוות ההיגוי בעבר
יו"ר ראשון,
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
יו"ר שני,
מר חיים י. צדוק ז"ל
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
עו"ד יוסי כץ
ד"ר וינפריד וייט
ח"כ גדעון סער
ח"כ יצחק הרצוג, שר
ח"כ אתי לבני
ח"כ איתן כבל, שר

בשיתוף:
קרן פרידריך אברט
חסויות:
משה קורניק

תקציר:

- בעקבות שינויים בשוק העבודה הישראלי, הוחלט על הפעלת תכנית ויסקונסין במתכונתה הקודמת (תכנית "מהל"ב") באוגוסט 2005.
- בשנתיים שבה הופעלה, צמצמה התכנית את מספר מקבלי הקצבאות באזורים המיועדים, ואף תרמה לצמצום האבטלה, אך בצורה לא יעילה ותוך פגיעה באוכלוסיות היעד.
- ממצאי מבקר המדינה חושפים ליקויים חמורים בהכשרה מקצועית, שלילת קצבאות ללא הליך מתאים ופגיעה במובטלים בעלי אחוזי נכות גבוהים.
- בעקבות המלצות ועדת דינור, שהוקמה כדי לטפל במגרעות התכנית, החליטה הממשלה על שינוי התכנית והפעלת תכנית "אורות לתעסוקה". עיקרי התכנית- תגמול מרכזי ההשמה לפי השמת עובדים ולא לפי שלילת קצבאות ומתן דגש רב יותר לצרכי ויכולות הפרט. עם זאת התכנית מחזירה את אוכלוסיית בני 45 ומעלה ללשכות התעסוקה, דבר שמרוקן אותה מתכולתה.
- על הממשלה לתקן את התכנית כך שתכלול תמריצים רבים יותר למעסיקים, תשלב את קבוצת גילאי 45 ומעלה במרכזי התעסוקה ותשים דגש על ההכשרה הפנים מפעלית.

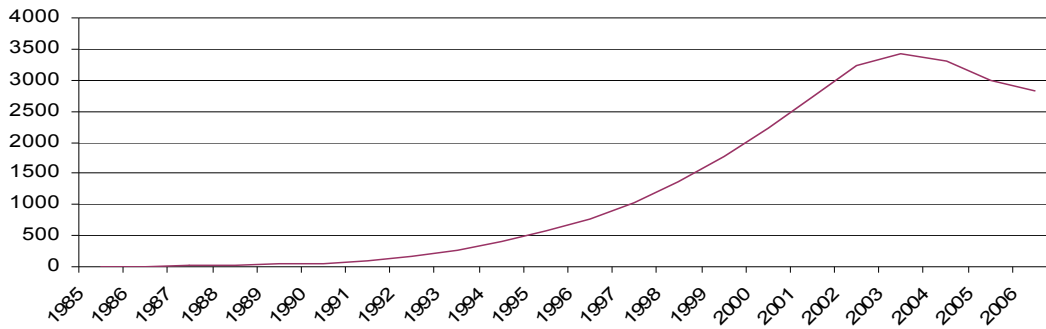
השינויים המבניים בשוק העבודה והגידול המתמיד במקבלי הבטחת הכנסה חייבו את הממשלה לבצע תוכנית מיוחדת לטיפול באוכלוסייה זו.

Steering Committee
Mr. Uzi Baram Chair
Dr. Yossi Beilin, MK
Mr. Hermann Bünz
Ms. Amira Dotan, MK
Mr. Gilad Erdan, MK
Mr. Shai Hermesh, MK
Ms. Nadia Hilou, MK
Ms. Orit Noked, MK
Mr. Ephraim Sneh, MK

Former members of the steering committee
Former Chair,
The Late President
Chaim Herzog
Former Chair,
The Late Mr. Haim J.
Zadok
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Ms. Eti Livni, MK
Mr. Eitan Kabel, MK
Minister

In cooperation with:
Friedrich Ebert Stiftung
Sponsors:
Moshe Kornik

הוצאה להבטחת הכנסה- במחירי 2005 (מיליוני ₪)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

בשנת 2004 החליטה הממשלה להפעיל את תכנית ויסקונסין, או בשמה הקודם- תכנית מהל"ב (מהבטחת הכנסה לתעסוקה בטוחה).

יעדי התכנית:

1. צמצום התלות של מקבלי גמלאות קיום.
 2. פיתוח תעסוקה ועידוד יזמות.
 3. איגוד ומיקוד שירותים ממשלתיים אחרים.
 4. פיתוח אזורי וקהילתי.
 5. הגברת המוביליות התעסוקתית.
 6. הקטנת הוצאות הממשלה על גמלאות קיום.
- התכנית הופעלה החל מאוגוסט 2005 בארבעה אזורים: 1. אשקלון ושדרות 2. נצרת ונצרת עילית 3. חדרה, בקה אל גרביה, כפר קרע, אור עקיבא, פרדס חנה- כרכור וערעה 4. ירושלים.
עקרונות התכנית:

1. העברות מקורות מגמלאות לשירותי תעסוקה.
 2. מבחן תעסוקה אפקטיבי- חיוב בביצוע תכנית אישית להקניית כלים להשתלבות בשוק העבודה.
 3. מיקוד הטיפול בפרט.
 4. פתרונות גמישים ומגוונים לתעסוקה.
 5. תחנת שירות אחת לכל צרכי התעסוקה והרווחה.
- להפעלת מרכזי התעסוקה נבחרו חברות פרטיות, אשר הוקמו כשותפות של חברות מחו"ל וחברות מקומיות, וזאת כדי למנוע הימנעות של מובטלים להגיע למרכזים עקב המוניטין של חברות כוח האדם המקומיות.

תוצאות התכנית:

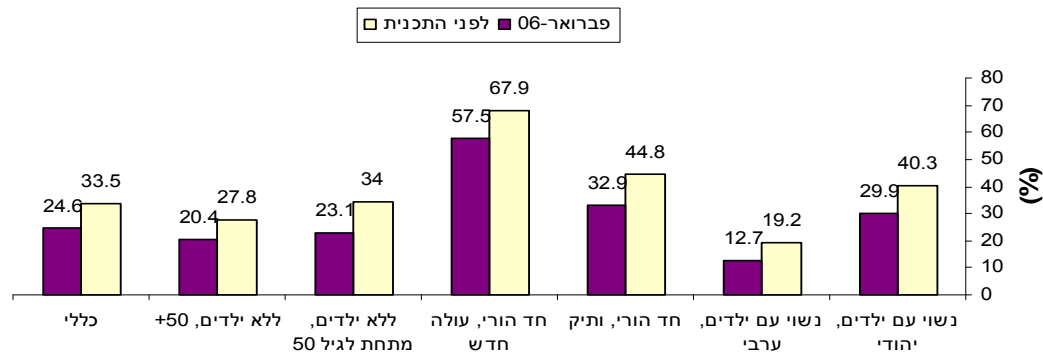
- בשנה הראשונה לביצוע התכנית נרשמו כ-10,800 השמות בעבודה למשתתפי התכנית, ותשלומי הגמלאות באזורים בהם בוצעה התכנית קטנו ב-51%, אך עם זאת נמצאו ליקויים רבים במתווה התכנית וביישומה, ביניהם:
- * ההשקעה המיועדת למשפחה עמדה על 20,000 ₪, אך ההשקעה בפועל היתה קטנה בהרבה.
 - * מרכזי התעסוקה לא כללו חומר הסברה ופעילויות בשפות ערבית, רוסית ואמהרית.
 - * לא היתה התחשבות בצרכים הדתיים והחברתיים של אוכלוסיות היעד.
 - * העדר תנאים סביבתיים מעודדי תעסוקה כגון מעוני יום לילדים ותחבורה ציבורית.

כמו כן, דו"ח מיוחד של משרד מבקר המדינה הצביע על ליקויים רבים בביצוע התכנית, ביניהם:

- טיפול לקוי במובטלים נכים אשר דרגת הנכות שלהם נמוכה מ-75% מובטלים אלו נדרשו לעבוד למרות שפעמים רבות לא היו מסוגלים לכך.
- עובדים הכשירים לעבודה נשלחו ל"פעילות בקהילה" ללא הצדקה- עובדים אלו קיבלו קצבאות בלבד למרות שהיו כשירים ומוכשרים לעבודה רגילה.

- ליקויים חמורים בתכניות הכשרת העובדים- תכניות אלה העבירו קורסים לא רלוונטיים במטרה למלא את מספר השעות הדרוש.
- חוסר פיקוח מספק על המרכזים לתעסוקה.
- שלילת קצבאות ממובטלים ללא הליך נאות- חלק מהקצבאות בוטלו ללא שימוע או כל הליך המאפשר למובטל להגן על עצמו.

אחוז המועסקים לפני יישום התכנית ובפברואר 06, לפי ראש המשפחה

מקור: קבוצת המחקר להערכת תכנית מהלב, דו"ח מס' 2, <http://www.moit.gov.il/NR/rdonlyres/EB21D22E-0DFB-47F6-9410-9875C7BD2281/0/2s.pdf>

לאור הביקורת הקשה על התכנית, הקימה הממשלה את ועדת דינור, במטרה לשקול מחדש את התכנית ולשפר את יישומה. המלצות הועדה קבעו כי התכנית תוארך בשנה לפחות, אך הציעו הקלות ניכרות בהפעלת התכנית כגון מתן בונוס למובטלים אשר ימצאו עבודה לשנה ויותר והקמת רשות לאומית עצמאית שתרכז את כל הגופים העוסקים בתחום התעסוקה והאבטלה. בהתאם להמלצות הועדה ובלחץ שר התמ"ת, אימצה הממשלה ב-1.7.07 את המלצות ועדת דינור ויצאה בתכנית החדשה שתקרא "אורות לתעסוקה".

עיקרי התכנית:

1. העברת אוכלוסיית בני 45 ומעלה לטיפול באמצעות שירות התעסוקה.
 2. בניית מסלולי טיפול מיוחדים למוגבלים, עולים חדשים ואקדמאים הזקוקים להסבה מקצועית.
 3. בניית מודל כלכלי המתמרץ מרכזים שיעזרו למשתתף לקבל השמה בעבודה, בדגש על השמה איכותית, ובנוסף תגמול כספי למשתתפים שיצליחו להשתלב בעבודה.
 4. איסור על שלילת גמלאות עפ"י החלטות אקטיביות, למשל על בסיס היעדרות, מחלה וחיסורים.
 5. אפשרות לקבלת הכשרה מקצועית ארוכה בשלבים הראשונים של הכניסה למעגל העבודה.
 6. התכנית תתגמל מעסיקים שיקלטו עובדים חדשים.
- תכנית "אורות לתעסוקה" מבטיחה רבות, אך מעלה בעיות קשות ביישום ובתפיסת ההפעלה, ביניהן:

- התכנית מביאה לצמצום משמעותי של תכנית ויסקונסין המקורית. המלצות ועדת דינור היו לפטור זמנית מספר קבוצות של מובטלים בעלי בעיות ייחודיות, עד אשר ייבנו עבורם מסלולי טיפול מיוחדים. היקף האוכלוסיות שהיה אמור לקבל פטור שכזה הגיע לכשליש מהמשתתפים. תכנית "אורות לתעסוקה" פוטרת בין 55% ל-90% מהמשתתפים בתוכנית במרכזים שונים, ומעבירה אותם חזרה לידי שירות התעסוקה, שיעור שלמעשה מעמיד את כל התכנית בסימן שאלה. טיפול מצומצם שכזה ישאיר את הבעיות האמיתיות שבעקבותן הופעלה התכנית ללא מענה מעשי.

- צד היצע לתעסוקה נשאר ללא טיפול הולם. על הממשלה ליצור תנאים לעידוד יזמות ויצירת עסקים קטנים, יחד עם עידוד מעסיקים להעסיק עובדים הן בהטבות מס ותגמולים כספיים והן באפשרויות תעסוקה הדרגתית לעובד, תוך כדי התלמדות.
- התכנית אכן מרחיבה את אפשרויות ההכשרה ותאפשר בסופו של דבר הכשרה פרטנית, אך לא ניתנו הצעות מעשיות לטיפול באוכלוסיות מרקע דתי וחברתי שונה, וכן לא דובר על הגברת הפיקוח, ולכן קשה לראות כיצד ייושמו עקרונות אלו.

לסיכום:

תכנית "אורות לתעסוקה" באה להחליף את תכנית מהל"ב, אשר כשלה בטיפול פרטני במובטלים וצמצום אמיתי של פערים, אך במקום זאת מקטינה את היקף הטיפול באוכלוסיות היעד ולמעשה מחזירה אותן לתלות בקצבאות, עד אשר יוחלטו החלטות מעשיות יותר. התכנית גם חוזרת על חוסר ההתייחסות להיצע לעבודה מצד המעסיקים, שהוא המונע מרבים לצאת ולעבוד. על הממשלה לתקן ליקויים אלה ולהרחיב את התכנית, ובכך להרחיב את התעסוקה ולצמצם את התלות בקצבאות.